

Wojna jako próba człowieczeństwa. *Ocalenie* Stanisława Balińskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stanisław Baliński, *Okno wspomnień*, [w:] Jan Marx, *Skamandryci*, Warszawa 1993, s. 608.
- Źródło: Stanisław Baliński, *Poranek warszawski*, [w:] Jan Marx, *Skamandryci*, Warszawa 1993, s. 615.
- Źródło: Stanisław Baliński, *Nieśmiertelna strzała*, [w:] Jan Marx, *Skamandryci*, Warszawa 1993, s. 615.
- Źródło: Stanisław Baliński, *Ocalenie*, [w:] Jan Marx, *Skamandryci*, Warszawa 1993, s. 600–601.

Wojna jako próba człowieczeństwa. *Ocalenie* Stanisława Balińskiego

9-letni Ryszard Pajewski na ruinach zbombardowanej kamienicy. Warszawa, wrzesień 1939 r.
Źródło: domena publiczna.

Stanisław Baliński, który pracę twórczą rozpoczął w przedwojennej Polsce, a kontynuował w czasie powojennej emigracji w Londynie, pozostaje dziś w cieniu dokonań wielkich poetów I połowy XX wieku, m.in. Juliana Tuwima czy Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Warto poznać jego biografię i twórczość, by zobaczyć, w jaki sposób poeta, korzystając z tradycji romantyzmu, poszukuje rozwiązania wielkiego dylematu dwudziestowiecznej historii Polski: jak być Polakiem, gdy jest się pozbawionym ojczyzny?, ale też uniwersalnego dylematu człowieczeństwa: jak ocalić ludzką godność, gdy władzę przejmuje zło?

Twoje cele

- Uporządkujesz wiadomości na temat poezji polskiej czasów II wojny światowej.
- Zidentyfikujesz w poezji Stanisława Balińskiego motywy charakterystyczne dla polskiej literatury emigracyjnej.
- Omówisz wpływ doświadczenia wojny na moralność.

Przeczytaj

O autorze

Stanisław Baliński

Źródło: domena publiczna.

Stanisław Baliński (1899–1984) – polski poeta i dyplomata. Młodość spędził w Warszawie. Po ukończeniu studiów polonistycznych i muzycznych rozpoczął karierę dyplomatyczną, reprezentując II RP między innymi w Danii, Chinach, Brazylii i Persji (dzisiejszy Iran). Po wybuchu II wojny światowej wraz z rządem wyjechał do Rumunii, skąd udał się przez Paryż do Londynu. Mieszkał tam aż do śmierci (z przerwami na misje dyplomatyczne), podejmując pracę w Ministerstwie Informacji i Dokumentacji oraz w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Rządu RP na uchodźstwie.

Na styl literacki Balińskiego wpłynęła fascynacja romantyzmem, ukształtowana przez lekturę i wzmocniona koligacjami rodzinnymi – poeta był wnukiem Antoniego Odyńca, przyjaciela Adama Mickiewicza, oraz dalekim krewnym Ludwiki Śniadeckiej, młodzieńczej miłości

Juliusza Słowackiego. Jeszcze w czasie studiów, w 1920 roku dołączył do jednej z najważniejszych grup literackich dwudziestolecia międzywojennego – Skamandra. Zadebiutował w Warszawie wydany w 1928 roku tomem *Wieczór na Wschodzie*. Kolejne ważne tomy – *Rzecz sumienia* (1942), *Tamten brzeg nocy* (1943), *Trzy poematy o Warszawie* (1945) – publikował już na emigracji.

Twórczość Balińskiego, w swoim czasie bardzo cenionego (jego pierwszy wojenny tom poetycki *Wielka podróż* z 1941 roku miał w tym samym roku aż cztery wydania!), popadła w zapomnienie, pozostając przez kolejne lata w cieniu dokonań „wielkiej piątki” skamandrytów: Tuwima, Lechonia, Słonimskiego, Wierzyńskiego i Iwaszkiewicza. Na przypomnienie i uwagę zasługują utwory Balińskiego dokumentujące dramat klęski wrześniowej, szczególnie upadku Warszawy, a także utrzymane w elegijnym tonie utwory tworzące osobisty pamiętnik emigranta ożywiającego w pamięci obraz utraconej ojczyzny, zwłaszcza Kresów Wschodnich.

Baliński – emigrant

Po wybuchu II wojny światowej obok Balińskiego opuścili Polskę – w różnych okolicznościach, jako żołnierze bądź uchodźcy – także inni skamandryci: Julian Tuwim, Jan Lechoń, Antoni Słonimski, Kazimierz Wierzyński. Bardzo szybko, bo jeszcze w 1939 roku,

zaczęły się kształtować zręby polskiego życia kulturalnego w dwóch głównych ośrodkach – Paryżu i Londynie. W kolejnych latach literatura polska na emigracji skupiła się wokół dwóch czasopism: londyńskich „Wiadomości” redagowanych przez Mieczysława Grydzewskiego (pod takim tytułem reaktywował on wydawane w Polsce „Wiadomości Literackie”, które były ważną trybuną twórczości skamandrytów) oraz paryskiej „Kultury” Jerzego Giedroycia. Baliński osiadł w Londynie, który wybrał przez wzgląd na kontakty ze środowiskiem Skamandra, jak również pracę dla rządu na uchodźstwie.

Kierunki emigracji polskich literatów po wybuchu II wojny światowej

Źródło: domena publiczna.

Ojczyzna wyobrażona – Balińskiego emigracyjny obraz Polski

W wierszach Balińskiego zwróconych ku przeszłości ton poety charakteryzuje się znaną z Mickiewiczowskiego *Pana Tadeusza* czułością, idealizującą ojczyznę oglądaną oczami dziecka. Podobnie jak romantyczna epopeja, wiersze Balińskiego są często studium pamięci – poezja pozwala przywołać obraz utraconych miejsc i dzięki temu łagodzi tragedię wygnania. O tej terapeutycznej funkcji pamięci pisze poeta w wierszu *Okno wspomnień*:

((Stanisław Baliński

Okno wspomnień

Każdy ma w swej pamięci pośród wspomnień mglistych
Jakiś obraz owiany barwą nieco złudną,
Obraz taki wyłączny, własny, osobisty,
Że trudno go wyjawić, wypowiedzieć trudno. [...]
Obojętne, co streszcza obraz niedzisiejszy,
Może być – krótko mówiąc – błahy, najzwyczajniejszy,
Ale posiada jakieś ukryte znaczenie
I wozimy go z sobą wśród wojny i grzmotu,
Jak pamiątkę, co w drodze nie sprawia kłopotu,
A czasami pociesza nas niepostrzeżenie.

Źródło: Stanisław Baliński, *Okno wspomnień*, [w:] Jan Marx, *Skamandryci*, Warszawa 1993, s. 608.

Baliński nie był jednak sentymentalnym marzycielem odwróconym plecami do okrutnej wojennej rzeczywistości, oddanym malowaniu sielskich obrazów „kraju lat dzieciennych”. Przeciwnie – w swoich utworach często stosował zabieg nakładania na siebie skontrastowanych obrazów pogodnej przeszłości i mrocznej teraźniejszości. Widać to np.

w wierszu *Zimowy ranek* i w *Poranku warszawskim* (otwierającym poświęcone rodzinnemu miastu *Trzy poematy o Warszawie* z 1945 roku):

((Stanisław Baliński

Poranek warszawski

Ktoś obudził mnie w nocy i za rękę chwyta:

– Chodź, pójdziemy na miasto. Jest wiosna i świta.

Owiana mgłą poranną, jak lśniącym szmaragdem,

Warszawa cała w kwiatach. Nie wierzysz? Naprawdę.

Potrząskane ulice, z których wielkość biła,

Dzieci śpiące za wolność w bezdomnych mogiłach

I krepa nad Ratuszem, zła i bezlitosna:

To właśnie ci się śniło. Naprawdę jest wiosna.

Źródło: Stanisław Baliński, *Poranek warszawski*, [w:] Jan Marx, *Skamandryci*, Warszawa 1993, s. 615.

„O, czasie straszny”. Poezja Balińskiego wobec dramatu wojny

Doświadczenie okrucieństwa wojny jest tym, od czego poeta pragnie uciec, a jednocześnie wie, że jest to niemożliwe. Pisze:

((Stanisław Baliński

Nieśmiertelna strzała

O, czasie straszny, widzę w ciemnym oknie

Bładość twych oczu, co patrzą samotnie

W przeszłość bezbronną i w przyszłość zuchwałą,

O, czasie smutny... jak ty, bez litości

Raniony jestem nieśmiertelną strzałą

Teraźniejszości.

Źródło: Stanisław Baliński, *Nieśmiertelna strzała*, [w:] Jan Marx, *Skamandryci*, Warszawa 1993, s. 615.

W poetyckiej refleksji o przeszłości, o utraconej ojczyźnie Baliński jest uczniem romantycznych wieszczów. Podejmując temat wojny, nie idzie jednak w ich ślady – trudno doszukać się u niego typowej dla Mickiewicza czy Słowackiego nuty tyrtejskiej, dobrze znanej choćby z pierwszych wierszy wojennych, powstałych we wrześniu 1939 roku. Ton jego utworów bliski jest natomiast twórczości młodszych od Balińskiego o ponad 20 lat

Kolumbów – szczególnie Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i Tadeusza Gajcego. Wojnę widzi poeta jako katastrofę, nie tylko w wymiarze zniszczeń materialnych, ale też – co ważniejsze – destrukcji moralności. Najbardziej przejmującym wyrazem lęku o los ludzkości jest wiersz *Ocalenie* z tomu *Wielka podróż* (1941). Tytułowe *ocalenie* stało się jednym ze słów kluczowych poezji polskiej lat 1939–1945. W 1945 roku *Ocaleniem* został nazwany tom Czesława Miłosza. W 1947 roku w tomie *Niepokój* Tadeusza Różewicza pojawił się słynny wiersz *Ocalony*. W utworze Balińskiego ocalenie ma gorzki wymiar, bo proces niszczenia i odradzania trwa od wieków.

((Stanisław Baliński

Ocalenie

Gdy jedne ręce ludzkie strącają z obłoku
Świszczącą bombę śmierci, która w proch dom zetrze,
A inne ręce ludzkie w popiele i mroku
Zawalonej piwnicy walczą o powietrze,

Jest chwila, kiedy nagle potęga zniszczenia
Budzi martwe przedmioty i o ziemię ciska;
Tam kamień, jak zła gwiazda, pada ze sklepienia,
Tu ściana się otwiera i woda z niej tryska.

Oddech jest coraz krótszy, coraz mglistsze oczy,
Tylko ręce skrwawione niewidzialnie płoną,
Szukając po omacku wśród ośleplej nocy
Schodów, które się nagle wspięły w nieskończoność.

Tak przez rafy i zgłiszcza przedziera się człowiek,
Choć pierś od żalu pęka, z ust nie padnie słowo,
Idzie tak od pokoleń, bez zmrużenia powiek,
Żeby w ludzkość wzgardzoną uwierzyć na nowo.

Źródło: Stanisław Baliński, *Ocalenie*, [w:] Jan Marx, *Skamandryci*, Warszawa 1993, s. 600–601.

Żałoba z powodu utraconej przeszłości i pytanie o to, jak ocalić świat wartości przed kataklizmem, to dominujące tematy wierszy wojennych Balińskiego.

Słownik

dominanta tematyczna

najważniejszy temat poruszany w tekście

Kolumbowie

generacja twórców urodzonych ok. 1920 roku, których młodość przypadła na lata II wojny światowej i dla których wojna stała się wiodącym tematem twórczości. Nazwa pochodzi od tytułu powieści Romana Bratnego *Kolumbowie. Rocznik 1920*, wydanej w 1957 roku. Można ją rozumieć metaforycznie – „Kolumbowie” to odkrywcy nowego świata, świata okrucieństwa i zagłady

Skamander

jedna z najważniejszych grup literackich dwudziestolecia międzywojennego, zawiązana w 1916 roku przez Juliana Tuwima, Antoniego Słonimskiego, Kazimierza Wierzyńskiego, Jana Lechonia i Jarosława Iwaszkiewicza. Nazwa grupy pochodzi od mitologicznej rzeki opływającej Troję. Skamandryci sprzeciwiali się tworzeniu programów i manifestów, uznając je za ograniczenie swobody twórczej („programowa bezprogramowość”). Ich zróżnicowane wiersze łączyła wspólna koncepcja poety jako zwykłego człowieka, obserwatora codzienności (w opozycji np. do romantycznej koncepcji poety-wieszcza), czerpanie z zasobów języka potocznego i witalizm – pochwała życia w różnych jego wymiarach (życie biologiczne, życie codzienne)

tyrteizm

postawa gotowości do walki zbrojnej i poświęcenia życia za ojczyznę, przekonanie, że walka stanowi najdoskonalszą formę patriotyzmu. Nazwa pochodzi od imienia greckiego poety starożytnego Tyrtajosa (Tyrteusza). Literacką manifestacją tyrteizmu jest tzw. poezja tyrtejska – poezja zagrzewająca do walki w sytuacji zagrożenia ojczyzny

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli ukazującą poezję Stanisława Balińskiego na tle innych utworów tego okresu. Uzupełnij informacje dotyczące powracających motywów oraz zanotuj przykładowe cytaty poniżej. Zapisz wniosek dotyczący podobieństw i różnic pomiędzy twórczością Stanisława Balińskiego a twórczością innych poetów tego okresu.

Polska poezja wojenna

Powracające motywy w polskiej poezji wojennej:

Przykładowe cytaty:

Różnice między twórczością Stanisława Balińskiego a twórczością innych poetów:

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Pośród poniższych wyrazów zaznacz te, które trafnie charakteryzują scenerię przedstawioną w wierszu Stanisława Balińskiego *Ocalenie*.

☐ pole bitwy

☐ świt

☐ więzienie

☐ egzekucja

☐ labirynt

☐

☐ noc

☐ gruzy

☐ ocalały

☐ piwnica

☐ błądzenie

☐ czołg

Ćwiczenie 2

Wypisz z pierwszej strofy wiersza Stanisława Balińskiego *Ocalenie* dwie metafory bazujące na rzeczowniku *ręce* i objaśnij ich znaczenie.

Metafora 1:

Znaczenie:

Metafora 2:

Znaczenie:

Ćwiczenie 3

Do fragmentów wiersza *Ocalenie* dobierz nazwy opisanych w nich działań.

„Oddech jest coraz krótszy, coraz
mglistsze oczy”

niszczenie

„ręce skrwawione niewidzialnie płoną,
Szukając po omacku wśród ośleptej
nocy
Schodów, które się nagle wspięły
w nieskończoność.”

rozpadanie się

„Tak przez rafy i zgliszcza przedziera się
człowiek,
Choć pierś od żalu pęka, z ust nie
padnie słowo,
Idzie tak od pokoleń”

zabijanie

„Żeby w ludzkość wzgardzoną uwierzyć
na nowo.”

ratowanie życia

„ręce ludzkie strącają z obłoku
Świszczącą bombę śmierci, która
w proch dom zetrze”

poszukiwanie drogi ucieczki

„A inne ręce ludzkie w popiele i mroku
Zawalonej piwnicy walczą o powietrze”

umieranie

„potęga zniszczenia
Budzi martwe przedmioty i o ziemię
ciska”

zaczynanie od nowa

„Tam kamień, jak zła gwiazda, pada ze
sklepienia,
Tu ściana się otwiera i woda z niej
tryska.”

trwanie

Ćwiczenie 4

Do działań opisanych w cytatach z wiersza *Ocalenie* dopisz rzeczownik trafnie nazywający osobę wykonującą to działanie.

Działanie	Osoba wykonująca działanie
„jedne ręce ludzkie strącają z obłoku/ Świszczącą bombę śmierci, która w proch dom zetrze”	
„inne ręce ludzkie w popiele i mroku/Zawalonej piwnicy walczą o powietrze”	

Ćwiczenie 5

Na podstawie wiersza *Ocalenie* wypisz cechy człowieka, które ujawniają się w czasie wojny. Podziel je na wady i zalety.

zalety

wady

Ćwiczenie 6

Na podstawie wiersza *Ocalenie* wyjaśnij, jaka jest najtragiczniejsza konsekwencja wojny.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, w jaki sposób wiersz Stanisława Balińskiego pt. *Ocalenie* realizuje cechy gatunkowe elegii.

Cecha 1:

Sposób realizacji:

Cecha 2:

Sposób realizacji:

Cecha 3:

Sposób realizacji:

Ćwiczenie 8

Czy człowiek jest istotą podłą, czy szlachetną? Sformułuj odpowiedź na to pytanie w postaci tezy i uzasadnij ją dwoma argumentami, które zilustrujesz, odwołując się do wiersza Stanisława Balińskiego pt. *Ocalenie*.

Teza:

Argument 1:

Przykład 1:

Argument 2:

Przykład 2:

Praca domowa

Zapoznaj się z omówieniem obrazowania apokaliptycznego i napisz notatkę, w której wyjaśnisz, w jaki sposób wykorzystuje ten zabieg Stanisław Baliński w wierszu *Ocalenie*.

Obrazowanie apokaliptyczne – przedstawianie świata zmierzającego ku zagładzie wskutek działania sił zła. Źródłem obrazowania apokaliptycznego jest Apokalipsa św. Jana – ostatnia księga Pisma Świętego, opisująca kres ludzkości, Sąd Ostateczny i powtórne przyjście Chrystusa. Elementami typowymi dla obrazowania apokaliptycznego są obrazy śmierci, zniszczenia, katastrof naturalnych, postaci fantastycznych (diabeł, potwory).

Dla nauczyciela

Autorka: Bożena Święch

Przedmiot: język polski

Temat: Wojna jako próba człowieczeństwa. *Ocalenie* Stanisława Balińskiego.

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: (...) literatura wojny i okupacji lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna;
- 4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę (...) przerzutnię i określa ich funkcje;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi: poddaje ją refleksji;
- 13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, (...) biograficzny, egzystencjalny;
- 16) rozpoznaje obecne w utworach literackie wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

2) rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;

3) rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym (...);

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

1) rozumie pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście;

2) zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);

3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);

4) rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, anakoluty, elipsy, paradoksy), dba o jasność i precyzję komunikatu.

Zakres rozszerzony

I. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

3) określa funkcje języka: poznawczą (kategoryzowanie świata), komunikacyjną (dostosowanie języka do sytuacji komunikacyjnej) oraz społeczną (budowanie wspólnoty regionalnej, środowiskowej, narodowej);

4) określa rolę języka w budowaniu obrazu świata.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje wpływ doświadczenia wojny na ludzkie życie; postawy, wybory;
- definiuje pojęcia związane z tematem lekcji: ocalenie, człowieczeństwo;
- rozpoznaje w interpretowanym wierszu konteksty: historyczny, biograficzny i egzystencjalny;
- wymienia na podstawie wiersza cechy człowieka ocalonego;
- uzasadnia swoje wypowiedzi związane z człowieczeństwem poddanym próbie wojny;
- bada funkcjonalność zastosowanych w wierszu poetyckich środków wyrazu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa kontrolowana;
- porządkowanie skojarzeń;
- metoda ćwiczeń przedmiotowych;
- praca z tekstem literackim;
- praca z tekstem teoretycznym;
- analiza i analiza porównawcza.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego;
- samokształcenie.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;

- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- kartka z tekstem wiersza *Ocalenie*, kartka z tabelką do ćwiczenia doskonalącego umiejętności analizy porównawczej.

Przebieg zajęć

Faza wstępna

1. Nauczyciel prosi, aby uczniowie na podstawie znanych im tekstów kultury wypowiedzieli się na temat wybranego przez siebie bohatera, który przeżył wojnę.
2. Uczniowie prezentują swoje wypowiedzi, akcentują wpływ wojny na późniejsze życie wybranej postaci.
3. Nauczyciel podsumowuje wypowiedzi uczniów i podaje temat oraz cel lekcji.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel proponuje uczestnikom zajęć ćwiczenia słownikowe związane z wyrazem „człowieczeństwo”. Uczniowie wymieniają przykładowo: być człowiekiem, zachowywać się jak człowiek, zrobić z kogoś człowieka, człowiek człowiekowi wilkiem, człowiek miarą wszechrzeczy, ludzie ludziom zgotowali ten los, człowiek z krwi i kości.

2. Uczniowie zapisują zdanie: Miarą człowieczeństwa jest: ...

Kończą zdanie, dopisując trzy, najważniejsze według nich, propozycje wartości, np. Miarą człowieczeństwa jest: miłość, sumienie, sprawiedliwość. Po uzupełnieniu dyskutują, uzasadniają swoje wybory i wybierają wartości najczęściej powtarzające się w ich wypowiedziach.

3. Przed zapoznaniem się z wierszem *Ocalenie* uczniowie dyskutują na temat: Co jest miarą człowieczeństwa w czasie wojny? Zastanawiają się, czy wskazane wartości będą się różniły od tych opisanych na początku lekcji. Następnie zapoznają się z wierszem Stanisława Balińskiego *Ocalenie* i wykonują dołączone do niego ćwiczenia:

- określają podmiot liryczny i bohaterów wiersza (ofiary, cywile – żołnierze, oprawcy);
- opisują obrazy przedstawione w wierszu, można zrobić krótkie ćwiczenie polegające na napisaniu relacji reporterskiej na podstawie tekstu;
- analizują metafory i porównania, określają, jaką pełnią funkcję.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie na podstawie analizy wiersza określają cechy człowieka ocalonego.

Dostrzegają, że ocalony:

- reprezentuje całą ludzkość;
- jest ofiarą;
- jest smutny;
- czuje żal,
- milczy;
- nie skarży się,
- cierpi.

2. Uczniowie analizują sens wędrówki człowieka ocalonego. Zauważają, że człowiek podnosi się z upadku moralnego, idzie dalej, jego wędrówka symbolizuje wiarę w ludzkość.

3. Nauczyciel prosi uczniów o wypowiedzi związane z interpretacją tematu lekcji. Jest to forma ewaluacji zajęć.

Zadanie domowe

Nauczyciel formułuje polecenie pracy domowej.

1. Zapoznaj się z omówieniem obrazowania apokaliptycznego i napisz notatkę, w której wyjaśnisz, w jaki sposób wykorzystuje ten zabieg Stanisław Baliński w wierszu *Ocalenie*.

Obrazowanie apokaliptyczne – przedstawianie świata zmierzającego ku zagładzie wskutek działania sił zła. Źródłem obrazowania apokaliptycznego jest Apokalipsa św. Jana – ostatnia księga Pisma Świętego, opisująca kres ludzkości, Sąd Ostateczny i powtórne przyjście Chrystusa. Elementami typowymi dla obrazowania apokaliptycznego są obrazy śmierci, zniszczenia, katastrof naturalnych, postaci fantastycznych (diabeł, potwory) (e-materiał).

Materiały pomocnicze:

- *Przewodnik metodyczny dla koordynatorów sieci współpracy, zeszyt 3, ORE 2012, s. 22-25.*

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Mapę myśli można wykorzystać jako podsumowanie lekcji.